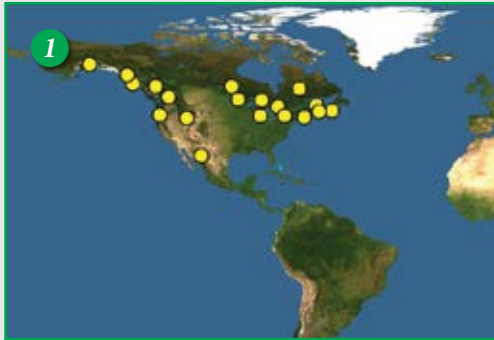

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Grizlica balzamove jelke (*Neodiprion abietis*)

Dr. Andreja Kavčič, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (andreja.kavcic@gozdis.si)

Grizlica balzamove jelke

LATINSKO IME

Neodiprion abietis (Harris, 1841)

RAZŠIRJENOST

V Severni Ameriki – na severu ZDA in jugu Kanade (Slika 1), kjer je domorodna. V Evropi te tujerodne grizlice še nismo našli.

GOSTITELJI

Glavni gostitelj je balzamova jelka (*Abies balsamea* (L.) P. Mill.), kot gostitelji pa so primerni tudi nekateri drugi iglavci – različne vrste jelk (*Abies* spp.), smrek (*Picea* spp.) in ameriška duglazija (*Pseudotsuga menziesii* (Mirbel) Franco).

OPIS

Grizlica balzamove jelke ima eno generacijo na leto. Odrasli osebki se pojavljajo od julija do septembra. Značilen je spolni dimorfizem. Samice so rjave in dolge 6–8 mm, samci so manjši in temnejši (dolgi 4–5 mm in popolnoma črni) (Slika 2). Osebki obeh spolov lahko letijo. Oplojene samičke v iglice tekočega leta naredijo zareze, v katere odložijo ovalna belkasta jajčeca (Slika 3), ki prezimijo. Ličinke (pagosenice) se izlegajo maja in junija naslednje leto. Pagosenice so živo zelene in imajo črno glavo ter oprsne noge. Vzdolž telesa imajo temno zelene do črne proge, zrastejo do 20 mm v dolžino (Slika 4). Pagosenice se hranijo z iglicami (filofagija); najraje imajo dvo- in troletne iglice (Slika 5). V času od julija do avgusta se z gostitelja spustijo na tla, kjer se zabubijo v rdečkastorjavem kokonu v listnem opadu, redkeje v krošnji. Za grizlico balzamove jelke so značilne periodične namnožitve na 5–15 let, ki trajajo 4–5 let. Na nova območja se vrsta širi s človekom s premiki gostiteljskih rastlin in njihovih delov, mogoč pa je tudi prenos z deli negostiteljskih rastlin; znan je primer vnosa grizlice balzamove jelke z zimzeleno grmovnico gaulterijo (*Gaultheria* sp.), ki v Severni Ameriki raste v podrasti sestoje *Abies balsamea*, uporabljajo pa jo za izdelovanje cvetličnih aranžmajev. O sposobnosti širjenja vrste po naravni poti - z letenjem - ni podatkov.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- prva znamenja napada se pojavijo zgodaj poleti – rumenenje notranjosti krošnje,

- živo zelene pagosenice, ki objedajo starejše iglice – od iglice ostane le tanek filament,
- poleti postaja krošnja vse bolj opečnato rdeča in osuta – iglice tekočega leta ostanejo zelene (Slika 6),
- drevo hira, ob močni namnožitvi se lahko posušijo celotna drevesa,
- od julija do septembra so v krošnji rjavi in črni odrasli osebki.

VPLIV

Povzroča hiranje dreves in zmanjšan prirast lesa, v času velikih namnožitev tudi sušenje iglavcev, zaradi česar ima negativen ekonomski vpliv. Grizlica je problematična zlasti v nasadih iglavcev, gojenih za okrasne namene in božična drevesca. V zadnjih desetletjih sta se pogostost in intenzivnost namnožitev grizlice v njenem naravnem arealu povečali. Dovzetnost evropskih vrst jelk za napad grizlice balzamove jelke ni znana, prav tako ni znano, kako bi ta vrsta lahko vplivala na tujerodne vrste jelk, ki so bile v preteklosti posajene v Evropi (les, okrasna drevesa). Vejetnost, da bi v Evropi vrsta lahko preživela in se ustalila, ni izključena. Po trenutno veljavni evropski fitosanitarni zakonodaji je vnos živih rastlin in njihovih delov ter določenih oblik lesa iglavcev v EU prepovedan, kar zmanjšuje tveganje za vnos te tujerodne grizlice v Evropo. Vendar pa ostaja nevarnost vnosa grizlice balzamove jelke na to območje z deli negostiteljskih rastlin, ki se v Evropo uvažajo za okrasne namene.

MOŽNE ZAMENJAVE

Zelo podobna ji je rjava borova grizlica, *Neodiprion sertifer*, ki je v Evropi domorodna vrsta. Vrsti se razlikujeta po tem, da se slednja pojavlja v glavnem na borih (*Pinus* spp.), njene gosenice pa spomladi postanejo aktivne prej (marec). Odrasli osebki rjave borove grizlice rijojo pozneje kot osebki *N. abietis*, in sicer od septembra do decembra.

DODATNE INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,
obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali
o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Razširjenost grizlice balzamove jelke (vir: https://www.discoverlife.org/tmp/Map_of_Neodiprion_abietis.jpg).

Slika 2: Samička (levo) in samček (desno) ob svojih kokonih (vir: <https://tidcf.nrcan.gc.ca/en/insects/factsheet/6564>).

Slika 3: Poškodbe na iglicah, kjer so samičke odložile jajčeca (vir: <https://tidcf.nrcan.gc.ca/en/insects/factsheet/6564>).

Slika 4: Pagosenice objedajo iglice (vir: <https://tidcf.nrcan.gc.ca/en/insects/factsheet/6564>).

Slika 5: Poškodbe na jelki *Abies balsamea* – rdečenje, sušenje in odpadanje iglic (vir: <https://tidcf.nrcan.gc.ca/en/insects/factsheet/6564>).

Slika 6: Jelkina krošnja po napadu grizlice balzamove jelke (vir: <https://tidcf.nrcan.gc.ca/en/insects/factsheet/6564>).

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija in v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške duglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).

